

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (ένατο τμήμα)

της 16ης Απριλίου 2015*

«Προδικαστική παραπομπή — Κρατικές ενισχύσεις — Έννοια — Άρθρο 87, παράγραφος 1, ΕΚ — Προνόμια υπέρ τραπεζικού ιδρύματος — Εταιρία που εκπληρώνει υποχρεώσεις δημόσιας υπηρεσίας — Υφιστάμενες ενισχύσεις και νέες ενισχύσεις — Άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ — Εξουσίες του εθνικού δικαστηρίου»

Στην υπόθεση C-690/13,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Μονομελές Εφετείο Θράκης (Ελλάδα) με απόφαση της 18ης Νοεμβρίου 2013, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 27 Δεκεμβρίου 2013, στο πλαίσιο της δίκης

Τράπεζα Eurobank Ergasias ΑΕ

κατά

Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος ΑΕ (ΑΤΕ),

Παύλου Σιδηρόπουλου,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (ένατο τμήμα),

συγκείμενο από τους Κ. Jürimäe, πρόεδρο τμήματος, J. Malenovský (εισηγητή) και A. Prechal, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Wahl

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Τράπεζα Eurobank Ergasias ΑΕ, εκπροσωπούμενη από τις Α. Μητσιμπούνα και Ε. Κατσίγιαννη, δικηγόρους,
- η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος ΑΕ (ΑΤΕ), εκπροσωπούμενη από τους Ε. Μπουρτζάλα και Μ. Φεφέ, δικηγόρους,
- η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις Γ. Σκιάνη και Μ. Γερμάνη,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους L. Flynn και I. Ζέρβα,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ελληνική.

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 87, παράγραφος 1, ΕΚ και 88, παράγραφος 3, τελευταία περίοδος, ΕΚ.
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, της Τράπεζας Eurobank Ergasias ΑΕ (στο εξής: Eurobank) και, αφετέρου, της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος ΑΕ (ΑΤΕ) (στο εξής: ΑΤΕ) και του Π. Σιδηρόπουλου, με αντικείμενο το κύρος της εγγραφής υποθήκης από την ΑΤΕ επί ακινήτου ιδιοκτησίας του Π. Σιδηρόπουλου.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Τα στοιχεία β', γ', και στ' του άρθρου 1 του κανονισμού (ΕΚ) 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου [88 ΕΚ] (ΕΕ L 83, σ. 1), προβλέπουν τα εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, νοούνται ως:

β) “υφιστάμενη ενίσχυση”:

- i) [...] όλες οι ενισχύσεις οι οποίες υφίσταντο πριν από την έναρξη ισχύος της συνθήκης στο οικείο κράτος μέλος, δηλαδή καθεστώτα ενισχύσεων και ατομικές ενισχύσεις που είχαν τεθεί σε εφαρμογή πριν, και εφαρμόζονται ακόμη έπειτα, από την έναρξη ισχύος της συνθήκης·

[...]

- iv) κάθε ενίσχυση που θεωρείται ότι είναι υφιστάμενη ενίσχυση σύμφωνα με το άρθρο 15·

[...]

- γ) “νέα ενίσχυση”: κάθε ενίσχυση [...] [η] οποί[α] δεν αποτελ[εί] υφιστάμενη ενίσχυση, καθώς και οι μεταβολές υφιστάμενων ενισχύσεων·

[...]

- στ) “παράνομη ενίσχυση”: νέα ενίσχυση η οποία εφαρμόζεται κατά παράβαση του άρθρου [88 ΕΚ]».

- 4 Το άρθρο 3 του ως άνω κανονισμού ορίζει τα εξής:

«Οι ενισχύσεις που χρήζουν κοινοποίησης σύμφωνα με το άρθρο 2 παράγραφος 1, δεν τίθενται σε εφαρμογή παρά μόνον αφού η Επιτροπή λάβει, ή θεωρηθεί ότι έχει λάβει, απόφαση με την οποία εγκρίνει την εν λόγω ενίσχυση.»

5 Το άρθρο 15 του εν λόγω κανονισμού ορίζει τα εξής:

«1. Οι εξουσίες της Επιτροπής για ανάκτηση της ενίσχυσης υπόκεινται σε δεκαετή προθεσμία παραγραφής.

2. Η προθεσμία αυτή αρχίζει να προσμετράται από την ημέρα κατά την οποία η παράνομη ενίσχυση χορηγείται στον δικαιούχο είτε ως ατομική ενίσχυση είτε ως ενίσχυση βάσει ενός καθεστώτος ενισχύσεων. [...]

3. Κάθε ενίσχυση της οποίας η περίοδος παραγραφής έχει εκπνεύσει, θεωρείται ως υφιστάμενη ενίσχυση.»

6 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 794/2004 της Επιτροπής, της 21ης Απριλίου 2004, σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού 659/1999 (ΕΕ L 140, σ. 1), ορίζει τα εξής:

«[...] νοείται ως μεταβολή υφιστάμενης ενίσχυσης κάθε αλλαγή, πλην των τροποποιήσεων καθαρά τυπικού ή διοικητικού χαρακτήρα, οι οποίες δεν είναι ικανές να επηρεάσουν την εκτίμηση του συμβιβασίμου του εκάστοτε μέτρου ενίσχυσης με την κοινή αγορά, [...]».

Το ελληνικό δίκαιο

7 Η ΑΤΕ ιδρύθηκε με τον νόμο 4332/1929 (ΦΕΚ Α' 283 της 16ης Αυγούστου 1929). Το άρθρο 1, παράγραφος 1, του νόμου αυτού ορίζει τα εξής:

«Ιδρύεται αυτόνομος τραπεζιτικός οργανισμός κοινωφελούς χαρακτήρος με έδραν τας Αθήνας και υπό την επωνυμίαν “[ΑΤΕ]”, σκοπόν έχων την ενάσκησιν της αγροτικής πίστεως υφ' όλης αυτής τας μορφάς, την ενίσχυσιν της συνεταιρικής οργανώσεως και την βελτίωσιν των όρων της διεξαγωγής των γεωργικών εν γένει εργασιών και συναφών συναλλαγών.»

8 Προς αντιμετώπιση των αυξημένων κινδύνων στον τομέα της αγροτικής πίστης, με τα άρθρα 12 και 13, παράγραφος 1, του εν λόγω νόμου θεσπίστηκαν ειδικά προνόμια υπέρ της ΑΤΕ (στο εξής: επίμαχα προνόμια στην κύρια δίκη), ήτοι ιδίως:

- δικαίωμα για εγγραφή υποθήκης σε ακίνητα των οφειλετών της, αγροτών ή άλλων προσώπων που ασκούν παρεμφερή δραστηριότητα, χωρίς υποχρέωσή της να καταρτίζει με τα πρόσωπα αυτά σύμβαση για παραχώρηση υποθήκης·
- δικαίωμα επισπεύσεως αναγκαστικής εκτελέσεως με απλό ιδιωτικό έγγραφο, όπως το δανειστικό έγγραφο, το οποίο αποτελεί αφ' εαυτού εκτελεστό τίτλο, και
- απαλλαγή από τέλη και δικαιώματα για την εγγραφή τέτοιας υποθήκης, καθώς και για την ως άνω αναγκαστική εκτέλεση.

9 Ο σκοπός της ΑΤΕ επεκτάθηκε το έτος 1987 στη διενέργεια οποιασδήποτε τραπεζικής εργασίας.

10 Το άρθρο 26, παράγραφοι 1 και 4, του νόμου 1914/1990 (ΦΕΚ Α' 178 της 17ης Δεκεμβρίου 1990) ορίζει τα εξής:

«Η [ΑΤΕ] μετατρέπεται σε ανώνυμη εταιρία από του χρόνου δημοσίευσης, σύμφωνα με τις κείμενες περί ανωνύμων εταιριών διατάξεις, στο Δελτίο Ανωνύμων Εταιριών της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως του νέου καταστατικού της, που θα καταρτισθεί απ' αυτήν μέσα σε έξι [...] μήνες από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, βάσει των διατάξεων περί ανωνύμων τραπεζικών εταιριών και που θα εγκριθεί με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Γεωργίας.

[...]

Όλες οι ειδικές ρυθμίσεις, που αφορούν την [ΑΤΕ] και αναφέρονται ιδίως στα προνόμιά της, ουσιαστικά και δικονομικά, στις απαλλαγές της, φορολογικές και άλλες, στους τίτλους απαιτήσεών της, στη διασφάλιση των απαιτήσεών της και γενικά στο πρόσωπο αυτής ως υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, διατηρούνται σε ισχύ και εφαρμόζονται αμετάβλητα [...]».

Τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 11 Η ΑΤΕ και ο Π. Σιδηρόπουλος συνήψαν σύμβαση δανείου το 2001 και σύμβαση ανοίγματος πιστώσεως το 2003 για την αντιμετώπιση των αναγκών της γεωργικής εκμεταλλεύσεως του δεύτερου. Κατόπιν της συνάψεως των συμβάσεων αυτών, η ΑΤΕ ενέγραψε προς εξασφάλιση των απαιτήσεών της υποθήκη επί του αγροτεμαχίου του οφειλέτη της.
- 12 Η Eurobank, που είναι ανώνυμη τραπεζική εταιρία, ήταν επίσης δανείστρια του Π. Σιδηρόπουλου. Υπό την ιδιότητά της αυτή, η Eurobank κατέθεσε ενώπιον του Ειρηνοδικείου Δράμας αίτηση εκδόσεως διαταγής πληρωμής, η οποία έγινε δεκτή.
- 13 Η Eurobank επέσπευσε βάσει της ως άνω διαταγής πληρωμής αναγκαστική εκτέλεση επί του αγροτεμαχίου του Π. Σιδηρόπουλου. Στο πλαίσιο της διαδικασίας εκτελέσεως αναγγέλθηκαν άλλοι δανειστές μεταξύ των οποίων και η ΑΤΕ, η οποία λόγω της υποθήκης της κατετάγη προνομιακώς. Επειδή η απαίτηση της ΑΤΕ ήταν μεγαλύτερη από το ποσό του πλειστηριάσματος του αγροτεμαχίου, η Eurobank δεν κατετάγη στον πίνακα κατατάξεως των δανειστών και, κατά συνέπεια, δεν ικανοποιήθηκαν οι απαιτήσεις της.
- 14 Η Eurobank άσκησε ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Δράμας ανακοπή κατά του πίνακα κατατάξεως των δανειστών αμφισβητώντας την κατάταξη της ΑΤΕ, επειδή κατά την άποψή της η υποθήκη που αυτή είχε εγγράψει προσέκρουε στο άρθρο 87 ΕΚ και ήταν, ως εκ τούτου, άκυρη. Το Μονομελές Πρωτοδικείο Δράμας απέρριψε την ανακοπή.
- 15 Η Eurobank άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Μονομελούς Εφετείου Θράκης το οποίο αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:
  - «1) α) Το άρθρο [87, παράγραφος 1, ΕΚ] καταλαμβάνει ή όχι στο ρυθμιστικό του πεδίο τα ουσιαστικά και δικονομικά προνόμια που παρέχουν στην [ΑΤΕ] οι διατάξεις των άρθρων 12 και 13, παράγραφος 1, του Νόμου 4332/1929 σε συνδυασμό με το άρθρο 26, παράγραφος 1, του Νόμου 1914/1990;
  - β) Ισχύει ο ίδιος περιορισμός, ακόμη και αν υποτεθεί ότι η [ΑΤΕ] εξακολουθεί να ασκεί κατά το καταστατικό της “κοινωφελή” δραστηριότητα;
- 2) Αν δοθεί καταφατική απάντηση [στο πρώτο ερώτημα, στοιχεία α' και β'], η Ελλάδα έπρεπε να τηρήσει τη διαδικασία που προβλέπει η διάταξη του άρθρου [88, παράγραφος 3, ΕΚ] για να διατηρηθούν τα συγκεκριμένα προνόμια σε ισχύ;
- 3) Το παρόν [δ]ικαστήριο οφείλει να μην εφαρμόσει στην επίδικη περίπτωση τις διατάξεις των άρθρων 12 και 13, παράγραφος 1, του Νόμου 4332/1929 ως ενδεχομένως αντίθετες με τις διατάξεις των άρθρων [87, παράγραφος 1, ΕΚ] και [88, παράγραφος 3, ΕΚ];»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος, υπό α'

- 16 Με το πρώτο ερώτημα, υπό α', το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 87, παράγραφος 1, ΕΚ έχει την έννοια ότι εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του προνόμια που παρέχονται σε τράπεζα, όπως το δικαίωμα να εγγράφει μονομερώς υποθήκη σε ακίνητα αγροτών ή άλλων προσώπων που ασκούν παρεμφερή δραστηριότητα, το δικαίωμα να επισπεύδει αναγκαστική εκτέλεση με απλό ιδιωτικό έγγραφο και η απαλλαγή από τέλη και δικαιώματα για την εγγραφή της υποθήκης αυτής και για την ως άνω αναγκαστική εκτέλεση.
- 17 Κατά πάγια νομολογία, για να εμπίπτει ορισμένο μέτρο, ως κρατική ενίσχυση, στο άρθρο 87, παράγραφος 1, ΕΚ, πρώτον, πρέπει να πρόκειται για παρέμβαση εκ μέρους του κράτους ή με κρατικούς πόρους, δεύτερον, η παρέμβαση αυτή πρέπει να είναι ικανή να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, τρίτον, πρέπει να χορηγεί πλεονέκτημα στον δικαιούχο και, τέταρτον, πρέπει να νοθεύει ή να απειλεί να νοθεύσει τον ανταγωνισμό, εξυπακουμένου ότι οι προϋποθέσεις αυτές πρέπει να πληρούνται σωρευτικώς (βλ., ιδίως, απόφαση Επιτροπή κατά Deutsche Post, C-399/08 P, EU:C:2010:481, σκέψεις 38 και 39 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 18 Όσον αφορά, κατ' αρχάς, την προϋπόθεση κατά την οποία πρέπει να πρόκειται για παρέμβαση εκ μέρους του κράτους ή με κρατικούς πόρους, υπενθυμίζεται ότι μόνον τα πλεονεκτήματα που χορηγούνται άμεσα ή έμμεσα με κρατικούς πόρους ή αποτελούν πρόσθετη επιβάρυνση για το κράτος θεωρούνται ενισχύσεις κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ. Ειδικότερα, από το ίδιο το γράμμα της διατάξεως αυτής και από τους διαδικαστικούς κανόνες που προβλέπει το άρθρο 88 ΕΚ προκύπτει ότι τα πλεονεκτήματα που παρέχονται με άλλους τρόπους, και όχι με κρατικούς πόρους, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των συγκεκριμένων διατάξεων (απόφαση Bouygues και Bouygues Télécom κατά Επιτροπής κ.λπ. και Επιτροπή κατά Γαλλίας κ.λπ., C-399/10 P και C-401/10 P, EU:C:2013:175, σκέψη 99 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 19 Κατά πάγια νομολογία, για να διαπιστωθεί αν το πλεονέκτημα που χορηγήθηκε στον δικαιούχο βαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό, πρέπει να εξετάζεται αν υπάρχει αρκούντως άμεση σχέση μεταξύ, αφενός, του ως άνω πλεονεκτήματος και, αφετέρου, μείωσης των κρατικών πόρων ή, έστω, αρκούντως συγκεκριμένου οικονομικού κινδύνου επιβαρύνσεως του κρατικού προϋπολογισμού (απόφαση Bouygues και Bouygues Télécom κατά Επιτροπής κ.λπ. και Επιτροπή κατά Γαλλίας κ.λπ., C-399/10 P και C-401/10 P, EU:C:2013:175, σκέψη 109).
- 20 Όσον αφορά, στη συνέχεια, την προϋπόθεση κατά την οποία η επίμαχη παρέμβαση πρέπει να συνίσταται στη χορήγηση πλεονεκτήματος υπέρ του δικαιούχου, υπενθυμίζεται ότι ως κρατικές ενισχύσεις χαρακτηρίζονται οι παρεμβάσεις οι οποίες, υπό οποιαδήποτε μορφή, δύνανται να ευνοήσουν, άμεσα ή έμμεσα, επιχειρήσεις ή οι οποίες πρέπει να θεωρηθούν οικονομικό πλεονέκτημα του οποίου η επωφελούμενη επιχείρηση δεν θα ετύγχανε υπό τις κανονικές συνθήκες της αγοράς (απόφαση Ministerio de Defensa και Navantia, C-522/13, EU:C:2014:2262, σκέψη 21 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 21 Συνεπώς, θεωρούνται ιδίως ενισχύσεις οι παρεμβάσεις οι οποίες, υπό διάφορες μορφές, ελαφρύνουν τις επιβαρύνσεις τις οποίες κανονικά φέρει ο προϋπολογισμός ορισμένης επιχειρήσεως και οι οποίες, εξ αυτού του λόγου, χωρίς να είναι επιδοτήσεις υπό τη στενή έννοια του όρου, είναι της ίδιας φύσεως ή έχουν ίδια αποτελέσματα (απόφαση Ministerio de Defensa και Navantia, C-522/13, EU:C:2014:2262, σκέψη 22).
- 22 Υπενθυμίζεται επίσης ότι το άρθρο 87 ΕΚ απαγορεύει κατ' αρχήν τις ενισχύσεις «διά της ευνοϊκής μεταχειρίσεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής», ήτοι τις ενισχύσεις επιλεκτικού χαρακτήρα (απόφαση P, C-6/12, EU:C:2013:525, σκέψη 17). Επομένως, πλεονεκτήματα

που προκύπτουν από γενικό μέτρο που εφαρμόζεται αδιακρίτως σε όλους τους οικονομικούς φορείς δεν αποτελούν κρατικές ενισχύσεις κατά την έννοια του άρθρου αυτού (βλ., επ' αυτού, απόφαση Ιταλία κατά Επιτροπής, C-66/02, EU:C:2005:768, σκέψη 99).

- 23 Όσον αφορά, τέλος, τις προϋποθέσεις του επηρεασμού του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών και του ενδεχομένου νοθεύσεως του ανταγωνισμού, υπενθυμίζεται ότι, για να χαρακτηριστεί ορισμένο εθνικό μέτρο ως κρατική ενίσχυση δεν απαιτείται να αποδειχθεί ότι η επίμαχη ενίσχυση επηρέασε πράγματι το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών ή ότι νοθεύθηκε όντως ο ανταγωνισμός, αλλά πρέπει απλώς να εξετασθεί αν η ενίσχυση αυτή δύναται να επηρεάσει το εμπόριο αυτό ή να νοθεύσει τον ανταγωνισμό (απόφαση Libert κ.λπ., C-197/11 και C-203/11, EU:C:2013:288, σκέψη 76 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 24 Ειδικότερα στην περίπτωση κατά την οποία ενίσχυση που έχει χορηγηθεί από κράτος μέλος καθιστά ισχυρότερη τη θέση επιχειρήσεως έναντι άλλων ανταγωνιστριών επιχειρήσεων στο ενδοευρωπαϊκό εμπόριο, πρέπει να γίνεται δεκτό ότι το εμπόριο αυτό επηρεάζεται από την ενίσχυση (απόφαση Libert κ.λπ., C-197/11 και C-203/11, EU:C:2013:288, σκέψη 77 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 25 Εξάλλου, δεν είναι αναγκαίο η επιχείρηση που έλαβε την ενίσχυση να μετέχει η ίδια στο ενδοευρωπαϊκό εμπόριο. Ειδικότερα, στην περίπτωση κατά την οποία κράτος μέλος χορηγεί ενίσχυση σε επιχείρηση, η εσωτερική δραστηριότητα μπορεί να διατηρηθεί ή να αυξηθεί, με συνέπεια να μειώνονται οι δυνατότητες των εγκατεστημένων σε άλλα κράτη μέλη επιχειρήσεων να διεισδύσουν στην αγορά αυτού του κράτους μέλους. Επιπλέον, η ενίσχυση επιχειρήσεως που μέχρι τότε δεν μετείχε στο ενδοευρωπαϊκό εμπόριο ενδέχεται να καταστήσει δυνατή τη διείσδυσή της στην αγορά άλλου κράτους μέλους (απόφαση Cassa di Risparmio di Firenze κ.λπ., C-222/04, EU:C:2006:8, σκέψη 143 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 26 Προς απάντηση στο υποβληθέν ερώτημα, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν, υπό το πρίσμα της νομολογίας που εκτέθηκε στις προηγούμενες σκέψεις της παρούσας αποφάσεως, προνόμια ορισμένης εταιρίας, όπως τα επίμαχα στην κύρια δίκη, πληρούν το σύνολο των τεσσάρων προϋποθέσεων που προβλέπει το άρθρο 87, παράγραφος 1, ΕΚ, προκειμένου να χαρακτηριστούν ως κρατική ενίσχυση κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, λαμβανομένων παράλληλα υπόψη των ακόλουθων ερμηνευτικών στοιχείων.
- 27 Δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο να εμπίπτουν στο άρθρο 87, παράγραφος 1, ΕΚ τα προνόμια που παρέχει στην ΑΤΕ ο νόμος 4332/1929.
- 28 Πράγματι, κατ' αρχάς, τα προνόμια αυτά, λόγω ιδίως της απαλλαγής από τα τέλη που προβλέπει ο εν λόγω νόμος, δύνανται να στερήσουν το δημόσιο ταμείο του κράτους μέλους από ορισμένες εισροές ρευστότητας και, κατά συνέπεια, να μειώσουν τους κρατικούς πόρους. Εν συνεχεία, η απαλλαγή αυτή μπορεί να ελαφρύνει τις επιβαρύνσεις που κανονικά φέρει ο προϋπολογισμός μιας τράπεζας, παρέχοντάς της κατ' αυτόν τον τρόπο οικονομικό πλεονέκτημα έναντι των ανταγωνιστών της. Ειδικότερα, δεν προκύπτει από τη δικογραφία που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο εάν οι λοιπές τράπεζες τυγχάνουν τέτοιας απαλλαγής, πράγμα που θα αποτελούσε ένδειξη για τον επιλεκτικό χαρακτήρα του μέτρου αυτού. Τέλος, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο η εν λόγω απαλλαγή, σε συνδυασμό με τα λοιπά προνόμια που παρέχει ο νόμος 4332/1929, να ενίσχυε τη θέση της ΑΤΕ σε σχέση με τις ανταγωνιστριές της τράπεζες που δραστηριοποιούνται στο ενδοευρωπαϊκό εμπόριο και να καθιστούσε δυσχερέστερη τη διείσδυση στην αγορά του κράτους μέλους τραπεζών εγκατεστημένων σε άλλα κράτη μέλη.
- 29 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, στο πρώτο ερώτημα, υπό α', πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 87, παράγραφος 1, ΕΚ έχει την έννοια ότι μπορούν να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του προνόμια, όπως τα επίμαχα στην κύρια δίκη, δυνάμει των οποίων ορισμένη τράπεζα δικαιούται να εγγράφει μονομερώς υποθήκη σε ακίνητα αγροτών ή άλλων προσώπων που ασκούν παρεμφερή δραστηριότητα, δικαιούται να επισπεύδει αναγκαστική εκτέλεση με απλό ιδιωτικό

έγγραφο και απαλλάσσεται από τα τέλη και τα δικαιώματα που συνδέονται με την εγγραφή της ως άνω υποθήκης. Εντούτοις, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να κρίνει αν αυτό συμβαίνει στην υπόθεση της κύριας δίκης.

Επί του πρώτου ερωτήματος, υπό β'

- 30 Με το δεύτερο ερώτημα, υπό β', το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν επηρεάζει την απάντηση επί του πρώτου ερωτήματος, υπό α', το γεγονός ότι προνόμια, όπως τα επίμαχα στην κύρια δίκη, τα οποία παρέσχε η εθνική νομοθεσία σε αυτόνομη τράπεζα «κοινωφελούς» χαρακτήρα κατά την ίδρυσή της, λαμβάνοντας υπόψη τις δραστηριότητες αγροτικής πίστωσης και την ειδική αποστολή που της είχε ανατεθεί, εξακολουθούν να ισχύουν ακόμη και μετά την επέκταση του σκοπού της τράπεζας αυτής στη διενέργεια όλων των τραπεζικών εργασιών και τη μετατροπή της σε ανώνυμη εταιρία.
- 31 Υπενθυμίζεται συναφώς ότι, κατά πάγια νομολογία, δεν αποτελούν κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ τα μέτρα που θεωρούνται αντιστάθμιση η οποία έχει χαρακτήρα αντιπαροχής έναντι των παρεχόμενων εκ μέρους των δικαιούχων επιχειρήσεων υπηρεσιών προς εκπλήρωση των υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας, οπότε οι επιχειρήσεις αυτές δεν τυγχάνουν, στην πραγματικότητα, οικονομικού πλεονεκτήματος και η εν λόγω παρέμβαση δεν έχει συνεπώς ως αποτέλεσμα να τίθενται οι επιχειρήσεις αυτές σε ευνοϊκότερη από άποψη ανταγωνισμού θέση σε σχέση με τις ανταγωνιστικές επιχειρήσεις (απόφαση *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-140/09, EU:C:2010:335, σκέψη 35 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 32 Το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει εξάλλου ότι, για να αποκλειστεί, σε συγκεκριμένη περίπτωση, ο χαρακτηρισμός της αντισταθμίσεως αυτής ως κρατικής ενισχύσεως, πρέπει να πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις (απόφαση *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-149/09, EU:C:2010:335, σκέψη 36).
- 33 Πρώτον, στη δικαιούχο τέτοιας αντισταθμίσεως επιχείρηση πρέπει πράγματι να έχει ανατεθεί η εκπλήρωση υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας και οι υποχρεώσεις αυτές πρέπει να έχουν οριστεί σαφώς. Δεύτερον, οι παράμετροι βάσει των οποίων υπολογίζεται η αντιστάθμιση πρέπει να έχουν εκ των προτέρων καθοριστεί κατά τρόπο αντικειμενικό και διαφανή, ώστε να αποφεύγεται η παροχή οικονομικού πλεονεκτήματος δυνάμενου να ευνοήσει την ωφελούμενη επιχείρηση σε σχέση με τους ανταγωνιστές της. Τρίτον, η αντιστάθμιση δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσό που είναι αναγκαίο για την κάλυψη όλων ή μέρους των δαπανών που προκύπτουν από την εκπλήρωση των υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας, λαμβανομένων υπόψη των σχετικών εσόδων καθώς και ενός εύλογου κέρδους για την εκπλήρωση αυτών των υποχρεώσεων. Τέταρτον, η αντιστάθμιση πρέπει να καθορίζεται βάσει της αναλύσεως των δαπανών στις οποίες θα προέβαινε μια μέση επιχείρηση, με χρηστή διαχείριση και κατάλληλα εξοπλισμένη με τα αναγκαία για την ικανοποίηση των επιταγών δημόσιας υπηρεσίας μέσα, προκειμένου να εκπληρώσει αυτές τις υποχρεώσεις, λαμβανομένων υπόψη των σχετικών εσόδων καθώς και ενός εύλογου κέρδους για την εκπλήρωση αυτών των υποχρεώσεων (απόφαση *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, EU:C:2010:335, σκέψεις 37 έως 40 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 34 Ως εκ τούτου, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει, υπό το πρίσμα της νομολογίας που παρατέθηκε στις προηγούμενες σκέψεις της παρούσας αποφάσεως, εάν, ιδίως μετά την επέκταση των εργασιών και την τροποποίηση του καθεστώτος της ΑΤΕ, τα επίμαχα προνόμια στην κύρια δίκη συνιστούν αντιστάθμιση που έχει χαρακτήρα αντιπαροχής έναντι των παρεχόμενων από την τράπεζα αυτή υπηρεσιών προς εκπλήρωση υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας.
- 35 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, στο πρώτο ερώτημα, υπό β', πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι μπορεί να επηρεάσει την απάντηση επί του πρώτου ερωτήματος, υπό α', το γεγονός ότι προνόμια, όπως τα επίμαχα στην κύρια δίκη, τα οποία παρέσχε η εθνική νομοθεσία σε αυτόνομη τράπεζα «κοινωφελούς» χαρακτήρα κατά την ίδρυσή της, λαμβάνοντας υπόψη τις δραστηριότητες αγροτικής πίστωσης και την ειδική αποστολή που της είχε ανατεθεί, εξακολουθούν να ισχύουν μετά από την επέκταση του σκοπού της τράπεζας αυτής στη διενέργεια όλων των τραπεζικών εργασιών

και τη μετατροπή της σε ανώνυμη εταιρία. Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξετάσει αν, λαμβανομένων υπόψη όλων των κρίσιμων πραγματικών και νομικών στοιχείων, πληρούνται οι τέσσερις σωρευτικές προϋποθέσεις βάσει των οποίων, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, μπορεί να διαπιστωθεί ότι τα εν λόγω προνόμια συνιστούν αντιστάθμιση που έχει χαρακτήρα αντιπαροχής έναντι των παρεχόμενων από την τράπεζα αυτή υπηρεσιών προς εκπλήρωση υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας και, άρα, δεν χαρακτηρίζονται ως κρατική ενίσχυση.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

- 36 Με το δεύτερο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 87, παράγραφος 1, ΕΚ έχει την έννοια ότι στην περίπτωση που προνόμια όπως τα επίμαχα στην κύρια δίκη εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της διατάξεως αυτής, το κράτος μέλος που τα έχει θεσπίσει υποχρεούται να τηρήσει τη διαδικασία προηγούμενου ελέγχου που προβλέπει το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ.
- 37 Κατ' αρχάς, υπενθυμίζεται συναφώς ότι το άρθρο 88 ΕΚ προβλέπει διαφορετικές διαδικασίες ανάλογα με το αν οι ενισχύσεις είναι υφιστάμενες ή νέες. Ενώ κατά το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ οι νέες ενισχύσεις πρέπει να κοινοποιούνται προηγουμένως στην Επιτροπή και δεν μπορούν να τίθενται σε εφαρμογή πριν η διαδικασία καταλήξει στην έκδοση τελικής απόφασης, οι υφιστάμενες ενισχύσεις μπορούν κατά το άρθρο 88, παράγραφος 1, ΕΚ να εφαρμόζονται κανονικά, εφόσον η Επιτροπή δεν έχει διαπιστώσει ότι δεν συμβιβάζονται με την εσωτερική αγορά (απόφαση *Kremikovtzi*, C-262/11, EU:C:2012:760, σκέψη 49 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Συνεπώς, το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ δεν παρέχει στα εθνικά δικαστήρια την αρμοδιότητα να απαγορεύουν την εφαρμογή υφιστάμενης ενισχύσεως (απόφαση *P*, C-6/12, EU:C:2013:525, σκέψη 41).
- 38 Ως εκ τούτου, πρέπει να εξεταστεί αν προνόμια, όπως τα επίμαχα στην κύρια δίκη, μπορούν να αποτελούν υφιστάμενη ενίσχυση.
- 39 Κατά το άρθρο 1, στοιχείο β', του κανονισμού 659/1999, ορισμένη ενίσχυση μπορεί να χαρακτηριστεί υφιστάμενη, είτε εάν είχε χορηγηθεί πριν από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης στο οικείο κράτος μέλος και δεν τροποποιήθηκε εκ των υστέρων, είτε εάν χορηγήθηκε μετά την έναρξη ισχύος της Συνθήκης στο οικείο κράτος μέλος, αλλά έχει παρέλθει η δεκαετής προθεσμία παραγραφής που προβλέπει το άρθρο 15, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού.
- 40 Ως εκ τούτου, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, πρώτον, αν, λαμβανομένων υπόψη, ιδίως, των στοιχείων που υπομνήσθηκαν στο πλαίσιο της εξετάσεως του πρώτου ερωτήματος, τα επίμαχα προνόμια που θεσπίστηκαν υπέρ της ΑΤΕ κατά την ίδρυσή της το 1929 χαρακτηρίζονται ως κρατικές ενισχύσεις κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ, οπότε, δεδομένου ότι είχαν θεσπιστεί πριν από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης στο οικείο κράτος μέλος, πρέπει να θεωρηθούν υφιστάμενες ενισχύσεις.
- 41 Εάν αυτό συμβαίνει, το εν λόγω δικαστήριο πρέπει να εξακριβώσει, δεύτερον, αν, λαμβανομένων υπόψη των τροποποιήσεων του καθεστώτος της ΑΤΕ το 1987 και το 1990, και ιδίως της επεκτάσεως των εργασιών της, μπορεί να γίνει δεκτό ότι τα προνόμια που είχαν αρχικώς θεσπιστεί τροποποιήθηκαν λόγω της επεκτάσεώς τους σε άλλες τραπεζικές εργασίες πέραν εκείνων για τις οποίες προβλέπονταν αρχικώς. Σε καταφατική περίπτωση, το κράτος μέλος όφειλε κατ' αρχήν να τηρήσει τη διαδικασία προηγούμενου ελέγχου που προβλέπει το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ. Στην αντίθετη περίπτωση, δεν απαιτούνταν η τήρηση της διαδικασίας αυτής.

- 42 Εξάλλου, εάν το αιτούν δικαστήριο κρίνει ότι τα επίμαχα προνόμια δεν αποτελούσαν μεν κρατικές ενισχύσεις κατά τον χρόνο που αρχικώς θεσπίστηκαν υπέρ της ΑΤΕ, αλλά ότι κατέστησαν κρατικές ενισχύσεις κατόπιν της επεκτάσεως των εργασιών και της τροποποιήσεως του καθεστώτος της ΑΤΕ μετά την έναρξη ισχύος της Συνθήκης στο οικείο κράτος μέλος, δεν μπορεί να γίνει κατ' αρχήν δεκτό ότι τα επίμαχα προνόμια στην κύρια δίκη αποτελούν υφιστάμενες ενισχύσεις.
- 43 Παρά ταύτα, θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν υφιστάμενες ενισχύσεις αν, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 39 της παρούσας αποφάσεως, έχει παρέλθει η προβλεπόμενη στο άρθρο 15, παράγραφος 3, του κανονισμού 659/1999 προθεσμία παραγραφής. Στην περίπτωση αυτή, το κράτος μέλος δεν έχει υποχρέωση να τηρήσει την προβλεπόμενη στο άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ διαδικασία προηγούμενου ελέγχου.
- 44 Στην αντίθετη περίπτωση, εάν δηλαδή η προθεσμία παραγραφής δεν έχει ακόμη παρέλθει, τα επίμαχα προνόμια αποτελούν νέα ενίσχυση και το οικείο κράτος μέλος έχει την υποχρέωση, όπως προκύπτει από τη σκέψη 37 της παρούσας αποφάσεως, να τηρήσει την προβλεπόμενη στο άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ διαδικασία προηγούμενου ελέγχου.
- 45 Κατά συνέπεια, στις περιπτώσεις για τις οποίες έγινε λόγος στις σκέψεις 41 και 42 της παρούσας αποφάσεως, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν, υπό τις περιστάσεις της υποθέσεως της κύριας δίκης, η εν λόγω προθεσμία παραγραφής έχει ή δεν έχει παρέλθει.
- 46 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 87, παράγραφος 1, ΕΚ έχει την έννοια ότι, στην περίπτωση που προνόμια όπως τα επίμαχα στην κύρια δίκη εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της διατάξεως αυτής, το κράτος μέλος που τα έχει θεσπίσει υποχρεούται να τηρήσει τη διαδικασία προηγούμενου ελέγχου που προβλέπει το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ υπό τον όρο ότι τα προνόμια αυτά κατέστησαν νέα ενίσχυση μετά την έναρξη ισχύος της Συνθήκης στο οικείο κράτος μέλος και δεν έχει παρέλθει η προβλεπόμενη στο άρθρο 15, παράγραφος 3, του κανονισμού 659/1999 προθεσμία παραγραφής, πράγμα το οποίο απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.

Επί του τρίτου ερωτήματος

- 47 Με το τρίτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν τα άρθρα 87, παράγραφος 1, ΕΚ και 88, παράγραφος 3, ΕΚ έχουν την έννοια ότι, στην περίπτωση κατά την οποία προνόμια όπως τα επίμαχα στην κύρια δίκη είναι ασύμβατα προς τις διατάξεις αυτές, το εν λόγω δικαστήριο οφείλει να μην εφαρμόσει τις εθνικές διατάξεις που τα θεσπίζουν.
- 48 Διευκρινίζεται συναφώς ότι η απάντηση στο ερώτημα αυτό μπορεί να είναι χρήσιμη για το αιτούν δικαστήριο μόνον εάν πρόκειται για νέα κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 659/1999.
- 49 Πράγματι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 37 της παρούσας αποφάσεως, στη διαδικασία προηγούμενου ελέγχου του άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ υπόκεινται μόνον οι νέες ενισχύσεις.
- 50 Από το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ και το άρθρο 3 του κανονισμού 659/1999 προκύπτει όμως ότι οι νέες ενισχύσεις δεν τίθενται σε εφαρμογή πριν η Επιτροπή λάβει απόφαση με την οποία να εγκρίνει την εν λόγω ενίσχυση.
- 51 Κατά συνέπεια, νέα ενίσχυση η οποία τίθεται σε εφαρμογή κατά παράβαση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ είναι παράνομη. Την ερμηνεία αυτή επιβεβαιώνει επίσης το άρθρο 1, στοιχείο στ', του κανονισμού 659/1999 (απόφαση Residex Capital IV, C-275/10, EU:C:2011:814, σκέψη 28).

- 52 Εξάλλου, κατά πάγια νομολογία, εναπόκειται στα εθνικά δικαστήρια να αντλήσουν όλες τις συνέπειες, σύμφωνα με το εθνικό τους δίκαιο, όσον αφορά τόσο το κύρος των πράξεων που συνιστούν εκτέλεση των μέτρων ενισχύσεως όσο και την ανάκτηση της χρηματοδοτικής ενισχύσεως που χορηγήθηκε κατά παράβαση της διατάξεως αυτής (απόφαση Xunta de Galicia, C-71/04, EU:C:2005:493, σκέψη 49).
- 53 Ως εκ τούτου, αν το οικείο κράτος μέλος έχει παραβεί το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ, το αιτούν δικαστήριο οφείλει να μην εφαρμόσει τις εθνικές διατάξεις οι οποίες θεσπίζουν τα παράνομα προνόμια.
- 54 Κατόπιν των ανωτέρω εκτιμήσεων, στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 87, παράγραφος 1, ΕΚ και 88, παράγραφος 3, ΕΚ έχουν την έννοια ότι το αιτούν δικαστήριο, αν κρίνει ότι τα επίμαχα προνόμια αποτελούν, λαμβανομένης υπόψη της απαντήσεως στο δεύτερο ερώτημα, νέες κρατικές ενισχύσεις, οφείλει να μην εφαρμόσει τις εθνικές διατάξεις οι οποίες θεσπίζουν τα προνόμια αυτά επειδή είναι ασύμβατα προς τις ανωτέρω διατάξεις της Συνθήκης.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 55 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (ένατο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 87, παράγραφος 1, ΕΚ έχει την έννοια ότι μπορούν να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του προνόμια, όπως τα επίμαχα στην κύρια δίκη, δυνάμει των οποίων ορισμένη τράπεζα δικαιούται να εγγράφει μονομερώς υποθήκη σε ακίνητα αγροτών ή άλλων προσώπων που ασκούν παρεμφερή δραστηριότητα, δικαιούται να επισπεύδει αναγκαστική εκτέλεση με απλό ιδιωτικό έγγραφο και απαλλάσσεται από τα τέλη και τα δικαιώματα που συνδέονται με την εγγραφή της ως άνω υποθήκης. Εντούτοις, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να κρίνει αν αυτό συμβαίνει στην υπόθεση της κύριας δίκης.
- 2) Μπορεί να επηρεάσει την απάντηση επί του πρώτου ερωτήματος, υπό α', το γεγονός ότι προνόμια, όπως τα επίμαχα στην κύρια δίκη, τα οποία παρέσχε η εθνική νομοθεσία σε αυτόνομη τράπεζα «κοινωφελούς» χαρακτήρα κατά την ίδρυσή της, λαμβάνοντας υπόψη τις δραστηριότητες αγροτικής πίστωσης και την ειδική αποστολή που της είχε ανατεθεί, εξακολουθούν να ισχύουν μετά την επέκταση του σκοπού της τράπεζας αυτής στη διενέργεια όλων των τραπεζικών εργασιών και τη μετατροπή της σε ανώνυμη εταιρία. Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξετάσει αν, λαμβανομένων υπόψη όλων των κρίσιμων πραγματικών και νομικών στοιχείων, πληρούνται οι τέσσερις σωρευτικές προϋποθέσεις βάσει των οποίων, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, μπορεί να διαπιστωθεί ότι τα εν λόγω προνόμια συνιστούν αντιστάθμιση που έχει χαρακτήρα αντιπαροχής έναντι των παρεχόμενων από την τράπεζα αυτή υπηρεσιών προς εκπλήρωση υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας και, άρα, δεν χαρακτηρίζονται ως κρατική ενίσχυση.
- 3) Το άρθρο 87, παράγραφος 1, ΕΚ έχει την έννοια ότι, στην περίπτωση που προνόμια όπως τα επίμαχα στην κύρια δίκη εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της διατάξεως αυτής, το κράτος μέλος που τα έχει θεσπίσει υποχρεούται να τηρήσει τη διαδικασία προηγούμενου ελέγχου που προβλέπει το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ υπό τον όρο ότι τα προνόμια αυτά κατέστησαν νέα ενίσχυση μετά την έναρξη ισχύος της Συνθήκης στο οικείο κράτος μέλος και δεν έχει παρέλθει η προβλεπόμενη στο άρθρο 15, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΚ)

659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου [88 ΕΚ], προθεσμία παραγραφής, πράγμα το οποίο απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.

- 4) Τα άρθρα 87, παράγραφος 1, ΕΚ και 88, παράγραφος 3, ΕΚ έχουν την έννοια ότι το αιτούν δικαστήριο, αν κρίνει ότι τα επίμαχα προνόμια αποτελούν, λαμβανομένης υπόψη της απαντήσεως στο δεύτερο ερώτημα, νέες κρατικές ενισχύσεις, οφείλει να μην εφαρμόσει τις εθνικές διατάξεις οι οποίες θεσπίζουν τα προνόμια αυτά επειδή είναι ασύμβατα προς τις ανωτέρω διατάξεις της Συνθήκης.

(υπογραφές)